

Aceasta devenind a doua sa patrie. Aici a găsit un spațiu cultural propice, unde se întâlneau și activau, sub patronajul domnitorului brâncovean, străluciți oameni de cultură italieni și greci, alături de renumiți cărturari și ierarhi români ortodocși. Brâncoveanu s-a înconjurat de un grup de cărturari distinși, reputați în tot sud-estul continentului și în Orientul apropiat. (...)

Una dintre preocupările de seamă ale mitropolitului Antim Ivireanul a fost zidirea sufletească a credincioșilor prin cuvânt. Vestitele lui Didahii (Învățăături) sunt foarte valoroase prin conținutul lor. E vorba de 28 de predici rostite în cursul arhipăstoririi sale, la diferite sărbători bisericești, ale Maicii Domnului și ale unor sfinți, la care se adaugă șapte cuvântări ocazionale. Predicile sale au avut și un vădit caracter social, condamnând prin intermediul lor moravurile societății contemporane lui, nedreptățile la care boierii îi supuneau pe țărani, de asemenea, păcate pe care le mustra categoric: necinstirea părinților de către copii, frecventarea cârciumilor, nerespectarea zilelor de duminici și sărbători, înjurăturile.

Mănăstirea Antim, foto

Didahiile evidențiază și contribuția sa remarcabilă la limba română. Criticul literar George Călinescu, în a sa „Istorie a literaturii române” (București, 1968, p. 19), notează că „Antim e un orator excelent și un stilist desăvârșit, are darul de a izbi imaginația, are suavități și exaltare lirică”. În tratatul de Istoria literaturii române (București, 1962, p. 419), redactat de o Comisie a Academiei Române, se arată că „niciodată până atunci nu le-a fost dat celor de față, domn, boieri, episcopi și preoți, să asculte un cuvânt mai cald, mai înălțător, mai poetic, mai elocvent, ca cel pe care georgianul Antim l-a pronunțat în românește. Procedeele sale stilistice, comparațiile și metaforele, imaginile plastice și epitelele îl așază printre marii scriitori ai literaturii noastre medievale”.

Mihail Sadoveanu consideră limba vorbită de Antim „poate cea mai frumoasă dintre a tuturor cărturarilor epocii”.

În decursul unui sfert de veac (1691-1716) a tipărit sau a supravegheat tipărirea a 63 de cărți, dintre care 39 au fost lucrate de el însuși. După limba în care au apărut, 30 erau în grecește, 22 în românește, una în slavonește, 6 slavo-române, 2 greco-arabe, una greco-română și una greco-slavo-română. După locul de apariție, aceste lucrări pot fi clasificate în felul următor: 21 la București, 15 la Snagov, 9 la Râmnic

și 18 la Târgoviște. Tipăriturile prezintă o mare diversitate: cărți de slujbă, cărți biblice, cărți de doctrină teologică ortodoxă, cuvântări bisericești, cărți de învățătură pentru preoți, lucrări de filosofie etc. Cu referire la tipărituri poate fi evidențiat un alt mare merit al său, acela al desăvârșirii procesului de românizare a slujbelor bisericești. (...) Prin cărțile sale de slujbă în limba română, „datina străină a primit o lovitură de moarte”, după cuvântul lui Nicolae Iorga. Învățatul florentin Del Chiaro, care a trăit la curtea domnitorilor Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino, ne spune că mitropolitul Antim Ivireanul a zidit în București „o măreață mănăstire cu o prea frumoasă biserică cu hramul Tuturor Sfinților”.

Este vorba de Biserica sau Mănăstirea Antim, așa cum au numit-o credincioșii de-a lungul timpului. Prin testamentul său, mitropolitul a rânduit și o frumoasă operă de asistență socială din veniturile mănăstirii.

Mitropolitul Antim și-a sfârșit viața în împrejurări tragice, în toamna anului 1716, după ce a ajuns în scaunul domnesc primul domn fanariot, Nicolae Mavrocordat. Acuzat că ar fi uneltit împotriva turcilor și a domnului fanariot, a fost arestat și închis în temnița palatului. A fost condamnat la exil în Muntele Sinai și ucis de turci în exil. În felul acesta și-a sfârșit viața, mucenicește.

(Conf. Mihai Săsăujan, text publicat în "Lumina")